

РЕЗУЛЬТАТИ моніторингу стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2018 рік

I. Загальні результати моніторингу

Оцінка соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2018 рік здійснена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 року № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики» за переліком показників, наведених у додатку 2 до Порядку.

Оцінка здійснена на підставі наявних даних офіційної статистики та інформації центральних та місцевих органів виконавчої влади за 62 показниками, що характеризують ситуацію за 12 напрямками в різних сферах соціально-економічного розвитку регіонів, визначено місце кожного регіону за окремим напрямком та узагальнююче рейтингове місце за усіма напрямками оцінки.

За підсумками 2018 року в регіонах спостерігається продовження позитивної тенденції двох попередніх років щодо зростання в ключових сферах розвитку, про що свідчить динаміка основних соціально-економічних показників:

збільшено обсяги виробництва промислової продукції у 16 регіонах та в цілому по Україні на 1,6% (у 2017 році – на 0,4%);

зросли обсяги виробництва продукції сільського господарства у 22 регіонах та в цілому по Україні на 7,8% (у 2017 році – скорочення на 2,2%);

збільшились обсяги будівельної продукції у 17 регіонах та в цілому по Україні на 8,5% (у 2017 році – на 26,3%);

збільшено обсяги інвестицій, які залучаються в регіональні економіки:
капітальні інвестиції зросли у 17 регіонах та в цілому по Україні – на 16,4% (у 2017 році – на 22,1%);

прямі іноземні інвестиції зросли у 17 регіонах та в цілому по Україні – на 2,2% (у 2017 році – на 1,2%);

збільшились доходи місцевих бюджетів в усіх регіонах, від 4,9% у Волинській до 27,5% у Полтавській області, і в середньому по Україні показник приросту склав 15,2% (у 2017 році – 35,9%), що дозволяє більш самостійно вирішувати місцеві проблеми розвитку;

вдалося покращити динаміку соціальних індикаторів:

реальна заробітна плата зросла в усіх регіонах, від 9,5% у Херсонській до 15,9% у Полтавській області, і в цілому по Україні – на 12,5% (у 2017 році – на 19,1%);

обсяги заборгованості з виплати заробітної плати скоротились у 14 регіонах; у всіх регіонах зменшилися показники рівня безробіття населення.

II. Результати моніторингу за напрямками

Напрямок **«ЕКОНОМІЧНА ТА СОЦІАЛЬНА ГРУНТОВАНІСТЬ»** включає 3 показники, які комплексно характеризують рівень життя населення та стан розвитку регіональної економіки.

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України.

За підсумками 2017 року усі регіони, крім Луганської області, продемонстрували зростання **валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення** у порівнянні з показниками 2016 року, і в середньому по Україні цей показник склав 70233 гривень (у 2016 році – 55899 гривень).

Традиційним лідером серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (238622 гривень). Вищим за середньоукраїнський показник валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення зафіксовано у таких промислово розвинутих регіонах, як Полтавська (106248 гривень), Дніпропетровська (97137 гривень), Київська (90027 гривень) та Запорізька (75306 гривень) області.

Територіальна диспропорція щодо обсягу валового регіонального продукту на одну особу збільшилася, порівняно з 2016 роком (13,5 раза), і склала 17,2 раза (максимальне значення у 2017 році спостерігалось у м. Києві – 238622 грн., мінімальне у Луганській області – 13883 грн.).

Стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям економічного зростання економіки регіонів та держави в цілому. Доходи населення характеризують динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення.

У 2018 році **наявні доходи населення** збільшились в усіх регіонах, порівняно з показниками 2017 року, і в середньому по Україні цей показник у розрахунку на одну особу населення склав 57908,6 гривень (у 2017 році – 47269,7 гривень).

Регіонами з вищим за середньоукраїнське значенням показника **наявного доходу на одну особу** у 2018 році є м. Київ (141173,8 гривень), Дніпропетровська (72883,4 гривень), Запорізька (67982,5 гривень), Київська (63498,4 гривень), Одеська (61165,6 гривень), Полтавська (60217,5 гривень) та Харківська (60117,7 гривень) області, і основним фактором впливу на розмір доходу населення є галузева структура економіки зазначених регіонів.

Упродовж 2018 року **коефіцієнт вибуття сільського населення** (у розрахунку на 10 тис. осіб наявного сільського населення) порівняно з показниками 2017 року збільшився в усіх регіонах, і в цілому по країні з 99,0 до 164,0.

Найвище значення цього показника зафіксовано у Сумській (251,0), Полтавській (236,8) та Хмельницькій (227,8) областях, а відповідно найнижче у Закарпатській (52,0) та Чернівецькій (90,5).

Напрямок «**ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ**» включає 7 показників, які характеризують стан розвитку реального сектору економіки (промисловість, сільське господарство, будівництво) та рівень цін на споживчому ринку (індекс цін).

За підсумками 2018 року **обсяги промислового виробництва** в Україні збільшилися на 1,6% (у 2017 році – на 0,4%).

Збільшення виробництва промислової продукції спостерігалось у 16 регіонах (у 2017 році – у 19 регіонах): від 1,1% у Херсонській до 10,3% у Івано-Франківській та Сумській областях. Також суттєво наростили обсяги промислового виробництва підприємства Чернівецької (на 5,8%), Закарпатської (на 5,1%) та Миколаївської (на 4,0%) та областей.

Позитивний внесок у збільшення виробництва промислової продукції у 2018 році мали всі агреговані види діяльності: постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (зростання виробництва на 2,8%) за рахунок більшого попиту на енергоресурси, добувна промисловість (на 2,1% відповідно) на тлі інтенсифікації видобутку на діючій ресурсній базі, а також переробна промисловість (0,2% відповідно) в умовах підтримки з боку інвестиційного та зовнішнього попиту.

Зменшення обсягів виробництва промислової продукції за підсумками 2018 року спостерігалось у 9 регіонах, від -0,8% у Вінницькій та Чернігівській до -17,0% у Луганській областях. Крім Луганської, найбільше скорочення обсягів зафіксовано у Одеській області (-7,6%), Хмельницькій (-4,7%), Рівненській (-4,4%) та Житомирській (-2,5%) областях.

Серед основних стримуючих чинників розвитку промисловості в цілому у 2018 році слід зазначити: погіршення зовнішньої кон'юнктури, девальваційні процеси на фоні ускладнень із здійсненням зовнішніх запозичень, дефіцит енергетичного вугілля, загострення ситуації на сході країни, ускладнення діяльності морських портів Азовського моря внаслідок обмеження судноплавства в Азовському морі та Керченській протоці з боку РФ, запровадження торговельних обмежень з боку інших країн.

Всього по Україні за підсумками 2018 року було реалізовано промислової продукції (товарів, послуг) без ПДВ та акцизу на суму понад 2508,5 млрд. гривень. **Обсяг реалізованої промислової продукції на одну особу** в середньому по Україні у 2018 році становив 59346,8 гривень, що на 17,1% більше, ніж у 2017 році (50676,9 гривень).

При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів реалізованої промислової продукції на одну особу збільшилася проти 2017 року (12,4 раза) і склала 14,1 раза (максимальне значення у 2018 році спостерігалось у Дніпропетровській області – 149583,7 грн., мінімальне у Луганській області – 10578,0 грн.).

За підсумками 2018 року продовжено позитивну динаміку по Україні щодо **обсягу виробництва сільськогосподарської продукції** – зростання на 7,8% (у 2017 році – зменшення на 2,2%).

За звітний період обсяги виробництва продукції збільшилися у 22 регіонах в межах від 0,5% в Одеській до 23,7% в Полтавській області. Обсяги виробництва також суттєво збільшилися в Черкаській (на 22,5%), Київській (на 20,7%), Кіровоградській (на 20,4%) та Сумській (на 11,7%) областях.

Індекс продукції рослинництва за звітний період склав 110,7%. Зростання обсягів спостерігалось у виробництві зернових та зернобобових культур – на 12,7% (збільшення обсягів виробництва забезпечили 16 регіонів), сої – на 14,4% (19 регіонів), ріпаку – на 25,1% (18 регіонів), соняшнику – на 15,7% (17 регіонів), картоплі – на 1,3% (13 регіонів), культур овочевих – на 1,5% (15 регіонів), плодкових і ягідних – на 25,3% (22 регіони) та винограду – на 12,1% (19 регіонів).

Індекс продукції тваринництва становив 100,3%, у тому числі вирощування худоби та птиці – 101,0%, виробництва молока – 98,2%, яєць – 104,1%, вовни – 96,5%.

Загальне виробництво молока порівняно із 2017 роком збільшено у 6 областях: Закарпатській (на 6,2%), Хмельницькій (на 4,7%), Луганській (на 1,8%), Житомирській (на 0,9%) та Харківській (на 0,8%) та Кіровоградській (на 0,6%) областях.

Збільшення кількості одержаних яєць відбулось у 17 областях, найсуттєвіше в Івано-Франківській (на 19,9%), Донецькій (на 18,4%), Київській (на 14,6%), Тернопільській (на 10,7%), Херсонській (на 9,9%) та Харківській (на 8,9%) областях.

Зменшення обсягу виробництва валової продукції сільського господарства у 2018 році в порівнянні з 2017 роком зафіксовано у 2 регіонах: Донецькій (на 9,7%) та Запорізькій (на 14,4%) областях.

Основними проблемними питаннями розвитку регіонів у галузі в звітному періоді були:

- обмеження доступу товаровиробників до кредитних ресурсів;
- подорожчання матеріально-технічних ресурсів;
- захворювання свиней на африканську чуму;
- низькій рівень купівельної спроможності населення.

Обсяг виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь у 2018 році, у порівнянні з показниками попереднього року, в цілому по країні збільшився на 7,8% і склав 756,4 тис. гривень. Відповідна тенденція щодо збільшення обсягу виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на 100 гектарів сільськогосподарських угідь мала місце у всіх регіонах, крім Донецької та Запорізької областей.

Традиційними лідерами за цим показником є Черкаська (1225,8 тис. гривень), Вінницька (1223,2 тис. гривень), Івано-Франківська (1204,6 тис. гривень) та Київська (1168,6 тис. гривень) області.

За підсумками 2018 року у 17 регіонах спостерігалось збільшення **обсягу виробництва будівельної продукції**, від 0,7% у Волинській області до 44,7% у Вінницькій, і в цілому по Україні зростання склало 8,5% (у 2017 році – 26,3%).

В розрізі регіонів найбільше зростання обсягу будівельної продукції, крім Вінницької області, зафіксовано у Донецькій (на 36,8%), Рівненській (на 30,9%), Дніпропетровській (на 25,1%) та Черкаській (на 23,8%) областях.

Негативну динаміку щодо виробництва будівельної продукції за підсумками 2018 року зафіксовано у 8 регіонах, від -1,3% у Херсонській до -14,2% у Кіровоградській областях.

У грудні 2018 року по відношенню до грудня 2017 року **ситуація на споживчому ринку в усіх регіонах** характеризувалася зростанням цін. Так, середній індекс споживчих цін по Україні становив 109,8% (у грудні 2017 року зростання становило 13,7%).

У регіональному розрізі індекс споживчих цін варіював від 108,7% у Чернівецькій до 112,3% у Донецькій області.

В цілому у грудні 2018 року по відношенню до грудня 2017 року у регіонах серед товарів і послуг зросли ціни на:

алкогольні напої, тютюнові вироби – від +15,2% у Запорізькій до +21,3% у Закарпатській областях (по Україні – на 17,9%);

зв'язок – від +11,6% у Рівненській до +19,7% у Дніпропетровській областях (по Україні – на 15,1%);

освіту – від +2,4% у Миколаївській до +22,7% у Житомирській областях (по Україні – на 13,4%);

ресторани та готелі – від +8,4% у Дніпропетровській, Луганській та Миколаївській до +17,9% у Донецькій областях (по Україні – на 13,0%);

транспорт – від +9,0% у Кіровоградській області до +20,0% у м. Київ (по Україні – на 12,9%);

житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива – від +1,5% у м. Київ до +16,0% у Житомирській області. По Україні ціни зросли на 10,6%;

охорону здоров'я – від +3,2% у Вінницькій до +17,3% у Закарпатській областях (по Україні – на 8,9%);

продукти харчування та безалкогольні напої – від +5,9% у Житомирській до +10,7% у Закарпатській областях (по Україні – на 7,8%);

предмети домашнього вжитку, побутову техніку та поточне утримання житла – від +1,0% у Вінницькій області до +10,0% у м. Київ (по Україні – на 6,8%);

відпочинок і культуру – від +1,7% у Черкаській до +11,9% у Донецькій областях (по Україні – на 4,4%). Зниження цін відбулося у м. Київ (на 0,1%);

одяг і взуття – від +0,3% у Дніпропетровській, Львівській та Сумській до +18,1% у Донецькій областях (по Україні – на 2,0%). Зниження цін відбулося в м. Київ (на 14,8%) та Кіровоградській (на 3,4%), Черкаській (на 2,4%), Тернопільській (на 1,4%), Миколаївській (на 0,4%), Полтавській (на 0,2%) областях.

Визначальним для 2018 року був факт переважання позитивного впливу на внутрішні ціни загальної економічної стабілізації і прискорення економічного зростання (в т. ч. і за помітного зниження тиску на споживчі ціни витратної складової) над збереженням комплексної негативної дії низки факторів, які є наслідками кризи 2014-2015 років (в т. ч. низького рівня депозитів населення, тиску на ціни через готівковий ринок від реалізації в гривню доходів та заощаджень в іноземній валюті, чутливості обмінного курсу гривні до коливань обсягів зовнішніх виплат та надходжень). Також формування низхідного тренду в темпах інфляції відбувалося в 2018 році на фоні підвищення адміністративно регульованих тарифів, реалізації Урядом заходів щодо поступового збільшення рівня доходів населення, у т. ч. оплати праці та соціального забезпечення. За таких умов, як зазначено вище, від подорожчання продукції утримував фактор достатньої пропозиції на споживчому ринку.

Напрямок **«ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА СПІВПРАЦЯ»** включає 6 показників, які характеризують ситуацію із залученням в економіку регіонів інвестиційних ресурсів, розвиток інновацій та стан зовнішньої торгівлі товарами (експорт).

Висока позитивна динаміка капітальних інвестицій за підсумками 2017 року, що була сформована в умовах пожвавлення виробничої діяльності підприємств, позитивних фінансових результатів у більшості видів економічної діяльності, поліпшення ділових очікувань та поступового послаблення інвестиційних ризиків на тлі відносної макрофінансової стабілізації та продовження процесів реформування, мала своє продовження і у 2018 році.

Так, у 2018 році підприємствами та організаціями країни за рахунок усіх джерел фінансування було освоєно понад 526,3 млрд. грн. капітальних інвестицій.

Індекс капітальних інвестицій за звітний період становив 116,4% проти 122,1% у 2017 році. Збільшення обсягів освоєних капітальних інвестицій спостерігалось у 17 регіонах (у 2017 році – у 24 регіонах). Найбільше обсяги капітальних інвестицій зросли у Донецькій (у 1,5 раза), Вінницькій (+37,8%), Черкаській (+32,4%), Дніпропетровській (+29,4%) областях та м. Києві (+30,6%).

Зменшення обсягу освоєних капітальних інвестицій мало місце в 8 регіонах: від -3,5% у Хмельницькій до -15,3% у Івано-Франківській областях.

Обсяг капітальних інвестицій на одну особу в середньому по Україні у 2018 році становив 11941,3 гривень. При цьому, територіальна диспропорція щодо обсягів капітальних інвестицій на одну особу суттєво збільшилася проти 2017 року (32,9 раза) і склала 51,6 раза (максимальне значення у 2018 році спостерігалось у м. Києві – 60270,6 грн., мінімальне у Луганській області – 1169,1 грн.).

У 2018 році **обсяг прямих іноземних інвестицій** (акціонерного капіталу з урахуванням переоцінки, утрат та перекваліфікації), залучених в економіку України, збільшився з початку року на 2,2% або 685,5 млн. дол. США (у 2017 році – на 1,2%), і станом на 31.12.2018 з початку інвестування їх загальний обсяг склав майже 32,3 млрд. дол. США.

Позитивна динаміка щодо нарощення обсягу прямих іноземних інвестицій спостерігалася у 17 регіонах. Варіація приросту серед регіонів склала від 0,2% у Київській до 24,1% у Тернопільській області.

Скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій до початку поточного року спостерігалось у 8 регіонах, серед яких найбільше у Херсонській (-6,6%), Дніпропетровській (-3,0%) та Івано-Франківській (-1,1%) областях.

Станом на 31.12.2018 **на одну особу** в середньому по Україні припадало 767,0 дол. США **прямих іноземних інвестицій**, що на 2,7% більше, ніж станом на 01.01.2018 (746,9 дол. США). Територіальна диспропорція за цим показником зменшилася проти відповідного періоду 2017 року (132,5 раза) і склала 119,4 раза (максимальне значення спостерігалось у м. Києві – 5828,4 дол. США, мінімальне у Чернівецькій області – 48,8 дол. США).

За підсумками 2017 року **частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції** у порівнянні з відповідними показниками 2015 року скоротилася у 19 регіонах, і в цілому по Україні з 1,4% до 0,7%.

Найнижчий показник питомої ваги інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у звітному періоді спостерігався у Рівненській (0%), Дніпропетровській, Луганській, Хмельницькій (0,1%) та Полтавській (0,2%) областях.

Зростання частки реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції у 2017 році, порівняно з 2015 роком, мало місце у Миколаївській (на 0,7 в. п.), Чернігівській (на 0,5 в. п.), Черкаській (на 0,4 в. п.), Вінницькій (на 0,3 в. п.) та Херсонській (на 0,1 в. п.) областях.

У 2018 році спостерігалось подальше нарощення експортних операцій. Так, за підсумками минулого року **експорт товарів** виріс в цілому по Україні на 9,4% (у 2017 році – на 19,0%). Загалом підприємствами України було експортовано товарів на суму 47339,9 млн. дол. США.

Збільшення обсягів експорту товарів відбулось за всіма товарними групами і пов'язано зі значним зростанням експортного постачання, зокрема:

продукції металургійного комплексу – на 1,5 млрд. дол. США (+14,9%);

продукції АПК та харчової промисловості – на 855,9 млн. дол. США (+4,8%);

продукції машинобудування – на 420,8 млн. дол. (+8,3%);

мінеральних продуктів – на 392,3 млн. дол. (+9,9%);

продукції хімічної та пов'язаної з нею галузей промисловості – на 344,0 млн. дол. (+15,5%).

Серед регіонів збільшення обсягу експорту товарів за підсумками 2018 року спостерігалось у 22 регіонах (у 2017 році позитивна динаміка щодо нарощення експортування товарів була зафіксована в 23 регіонах). Найбільше зростання товарних експортних операцій відбулося у Хмельницькій (+36,5%), Чернівецькій (+33,6%) та Івано-Франківській (+31,0%) областях.

Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення по Україні в цілому становив 1119,9 дол. США, що на 101,6 дол. США (або на 9,9%) більше ніж у 2017 році (1018,3 дол. США).

Найбільші показники продемонстрували м. Київ та Дніпропетровська область, де на кожного мешканця припадало відповідно 3482,8 дол. США та 2399,3 дол. США; найменші – Луганська та Чернівецька області (відповідно 94,0 дол. США та 221,0 дол. США). При цьому, у 2018 році територіальна диспропорція збільшилася проти попереднього року (31,0 раза) і становила 37,1 раза.

Напрямок **«ФІНАНСОВА САМОДОСТАТНІСТЬ»** включає 4 показники, які характеризують динаміку росту доходів місцевих бюджетів, обсяг капітальних видатків на одну особу населення та стан погашення податкового боргу.

Розпочата чотири роки тому бюджетна децентралізація значно покращила фінансову спроможність місцевих бюджетів.

У 2018 році **доходи місцевих бюджетів** (без трансфертів) зросли по відношенню до відповідних показників 2017 року в усіх регіонах, в межах від 4,9% у Волинській області до 27,5% у Полтавській, і в середньому по Україні показник приросту склав 15,2% (у 2017 році – 35,9%).

Окрім Полтавської області, доходна частина місцевих бюджетів значно зросла у Харківській (+22,2%), Тернопільській (+19,7%), Херсонській (+17,7%) областях та м. Києві (+18,3%).

Найбільший обсяг **доходів місцевих бюджетів у розрахунку на одну особу** населення регіону у 2018 році зафіксовано у м. Києві (13,0 тис. грн.), Дніпропетровській (8,0 тис. грн.), Київській (7,8 тис. грн.), Полтавській (7,6 тис. грн.), Запорізькій та Одеській (6,8 тис. грн.) областях, а найменший – у Чернівецькій (3,5 тис. грн.), Закарпатській та Тернопільській (3,8 тис. грн.), Івано-Франківській та Рівненській (4,0 тис. грн.) областях.

Отримані протягом останніх років місцевими бюджетами додаткові фінансові ресурси дозволили збільшити в усіх регіонах **обсяг капітальних видатків у розрахунку на одну особу населення**, і в середньому по Україні у розрахунку на одну особу цей показник з 1,7 тис. гривень у 2017 році до 2,0 тис. гривень – у 2018 році).

За підсумками минулого року найбільший обсяг капітальних видатків з місцевих бюджетів, що припадає на одного мешканця регіону, зафіксовано у м. Києві (6,3 тис. гривень), Донецькій (2,9 тис. гривень), Київській, Дніпропетровській (2,8 тис. гривень) та Полтавській (2,3 тис. гривень) областях, а найменший – у Закарпатській, Тернопільській та Херсонській (0,7 тис. гривень), Кіровоградській та Черкаській (0,8 тис. гривень) областях.

В той же час, спостерігається зростання **податкового боргу за грошовими зобов'язаннями платників податків**. За підсумками 2018 року загальний обсяг податкового боргу в цілому по Україні збільшився на 12,6% (у 2017 році – на 29,0%).

Зростання податкового боргу зафіксовано у всіх регіонах, крім Рівненської (скорочення на 12,3%) та Чернівецької (скорочення на 4,2%) областей (у 2017 році – також у 23 регіонах). Найвищі темпи росту податкового боргу спостерігались у Запорізькій (у 1,8 раза), Кіровоградській (у 1,7 раза), Волинській (43,3%), Чернігівській (38,4%) та Одеській (37,8%) областях.

Напрямок **«РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА»** включає 4 показники, які характеризують стан розвитку підприємництва в регіонах у 2017 році.

Активізація підприємництва та зростання масштабів і ефективності функціонування підприємницького сектору є одним з головних чинників позитивних структурних змін та модернізації регіональних економік, становлення нових ресурсів економічного пожвавлення, підвищення якості життя населення.

Вагомим показником аналізу економічного стану підприємництва в регіоні є показники **кількості малих та середніх підприємств на 10 тис. осіб населення**.

За підсумками 2017 року кількість суб'єктів середнього підприємництва в Україні зросла до 3,6 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 3,5 одиниць у 2016 році, що в регіональному розрізі було характерним для 9 регіонів: Дніпропетровської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Сумської, Харківської, Хмельницької і Чернівецької областей та м. Києва. Ще у 9 регіонів (Вінницької, Волинської, Житомирської, Запорізької, Івано-Франківської, Одеської, Рівненської, Черкаської та Чернігівської областей) кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення залишилась на рівні попереднього року.

Найкращі показники кількості середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення, що перевищували середньоукраїнський рівень, зафіксовано у місті Києві (11,5 одиниць), Київській (5,3), Харківській (4,3), Полтавській (4,2), Дніпропетровській (3,9) та Черкаській (3,7) областях.

В той же час у структурі суб'єктів господарювання за підсумками 2017 року у всіх регіонах, крім Одеської, Чернігівської областей та м. Києва, зменшилася кількість суб'єктів малого підприємництва (в середньому по Україні – до 421,2 одиниць на 10 тис. осіб наявного населення проти 433,5 одиниць у 2016 році). В регіональному розрізі цей показник коливався в межах від 96,7 одиниць у Луганській області до 832,7 одиниць у м. Києві.

Крім міста Києва найкращі показники суб'єктів малого підприємництва на 10 тис. осіб наявного населення мали місце у Харківській (564,6 одиниць), Київській (545,0), Одеській (532,3) та Чернівецькій (478,1) областях. Це обумовлено специфікою місця розташування регіонів, особливостями економічного розвитку, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю.

Загальними проблемами, які погіршували стан розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва, були: зростання затратності виробництва, проблеми в енергетичній сфері, обмежений доступ до фінансово-кредитних ресурсів, недостатньо розвинена мережа об'єктів інфраструктури підтримки суб'єктів МСП,

нестабільне регуляторне середовище, високий рівень конкуренції, відсутність технологій впровадження досягнень науково-технічного прогресу у підприємницьку діяльність, відсутність бюджетної підтримки заходів з розвитку підприємництва, брак кількості висококваліфікованих управлінців, недостатня поінформованість стосовно нових можливостей для розвитку МСП.

В той же час, за підсумками 2017 року мало місце зростання, у порівнянні з показниками попереднього року, **частки обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва** у загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, послуг): обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів малого підприємництва зріс в 15 регіонах, і в середньому по Україні до 24,9% (24,6% у 2016 році).

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів середнього підприємництва зріс у 10 регіонах, але в середньому по Україні у 2017 році залишився на рівні показника попереднього року (39,9%).

Напрямок «**ЕФЕКТИВНІСТЬ РИНКУ ПРАЦІ**» включає 6 показників, які комплексно характеризують ситуацію щодо безробіття та зайнятості населення, динаміку росту реальної заробітної плати та стан погашення заборгованості з її виплати, а також рівень продуктивності праці.

Продуктивність праці, як найважливіший показник конкурентоспроможності економіки, є індикатором ефективного управління людськими ресурсами та результативності реалізації заходів щодо підвищення рентабельності, технічного та організаційного реформування виробництва у пріоритетних галузях.

У 2017 році спостерігалось зменшення показника продуктивності праці, порівняно з показником попереднього року, в цілому по Україні з 103,5% до 103,2%, що в регіональному розрізі мало місце у 14 регіонах.

Збільшення показника продуктивності праці за підсумками 2017 року було зафіксовано у 11 регіонах. Найвищі показники продуктивності праці спостерігалися у Волинській (109,9%), Тернопільській (107,8%), Івано-Франківській (106,7%), Рівненській (106,6%) областях та м. Києві (106,3%).

На ринку праці за підсумками 2018 року середній **рівень безробіття** населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) по Україні склав 8,8%, що на 0,7 в. п. нижче, ніж у попередньому році.

Позитивна тенденція щодо зменшення рівня безробіття (у порівнянні з відповідними показниками 2017 року) мала місце у всіх регіонах, найбільше у: Луганській і Тернопільській (зменшення на 1,5 в. п.), Волинській (на 1,1 в. п.) та Одеській і Рівненській (на 0,9 в. п.) областях.

Найнижчий рівень безробіття зафіксовано у Харківській (5,3%), Київській (6,3%), Одеській (6,4%), Львівській (6,9%) областях та м. Києві (6,2%), а найвищий – у Луганській (15,1%), Донецькій (14,0%), Кіровоградській (11,6%), Волинській (11,4%) та Полтавській (11,2%) областях.

Зниження рівня безробіття населення у віці 15-70 років (за методологією МОП) супроводжувалося підвищенням **рівня зайнятості** такого населення, і за підсумками 2018 року цей показник в середньому по країні склав 57,1% (у 2017 році – 56,1%).

Найвищий рівень зайнятості зафіксовано у м. Києві (62,6%), Харківській (61,4%), Дніпропетровській (58,6%), Київській (58,5%) та Сумській (58,4%) областях, а найнижчий у Волинській (49,5%), Донецькій (50,0%), Тернопільській (52,7%), Кіровоградській та Закарпатській (54,5%) областях.

У 2018 році спостерігалось зменшення показника **співвідношення між чисельністю прийнятих на підприємства, в установи та організації та чисельністю вибулих**.

За підсумками звітного періоду цей показник в середньому по країні склав 92,4% (проти 95,9% у 2017 році), і у регіональному розрізі коливався в межах від 81,3% у Луганській області до 98,4% у Київській.

Окрім Луганської області, найменше значення показника щодо співвідношення між чисельністю прийнятих та чисельністю вибулих зафіксовано у Закарпатській (83,2%), Миколаївській (87,8%), Чернігівській (88,4%) та Полтавській (88,9%) областях.

Протягом 2018 року заробітна плата зростала вищими темпами, ніж ціни в Україні. Так, у минулому році **реальна заробітна плата** зросла на 12,5% (у 2017 році – на 19,1%). Така динаміка була характерною для усіх регіонів, і у регіональному розрізі збільшення рівня реальної заробітної плати коливалось в межах від 9,5% у Херсонській до 15,9% у Полтавській області.

Крім Полтавської області, значне зростання реальної заробітної плати зафіксовано у Дніпропетровській (на 15,8%), Вінницькій (на 15,5%), Запорізькій (на 14,8%) та Житомирській (на 14,5%) областях.

Співвідношення суми заборгованості з виплати заробітної плати станом на 1 січня 2019 року до фонду оплати праці за грудень 2018 року зменшилось на 0,2 в. п., порівняно з показником станом на 1 січня 2018 року (3,4%), і становило 3,2%.

Зменшення суми заборгованості з виплати заробітної плати по відношенню до фонду оплати праці (у порівнянні з показниками станом на 01.01.2018) мало місце у 13 регіонах, і найнижчі значення цього показника зафіксовано у Чернівецькій (0%), Закарпатській (0,2%), Житомирській (0,3%), Вінницькій і Кіровоградській (0,5%) областях.

Найбільшу суму заборгованості по відношенню до місячного фонду оплати праці мають Луганська (52,5%), Сумська (16,1%), Донецька (10,7%), Миколаївська (5,3%) та Харківська (5,2%) області.

Основними причинами виникнення заборгованості із заробітної плати у кожному регіоні є: несвоєчасні розрахунки замовників за виконані роботи; недостатність обігових коштів у підприємств; відсутність замовлень; відсутність фінансування за державним замовленням; неможливість оперативного вирішення

питань реструктуризації підприємств, оптимізації фондів підприємств у зв'язку із знаходженням у переліку об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, та у переліку підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави.

Оцінка соціально-економічного розвитку за напрямом «**РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ**» проводилась за 6 показниками, що характеризують ситуацію у сфері житлового будівництва, розвитку транспортної та дорожньої інфраструктури, доступу домогосподарств до Інтернету.

Оцінка **обсягів вантажних перевезень автомобільним та залізничним транспортом** свідчить про зменшення у 2018 році обсягів перевезень по Україні в цілому на 2,0%, порівняно з попереднім роком.

Скорочення обсягу вантажообороту спостерігалася у 16 регіонах України. Найбільше показники знизилась у Харківській (на 15,4%), Чернігівській та Івано-Франківській (на 12,9%), Сумській (на 10,0%) областях та м. Києві (на 13,7%).

Збільшення обсягів вантажних перевезень зафіксовано у 9 регіонах, серед яких найбільше у Вінницькій (на 6,1%), Херсонській (на 4,6%), Київській (на 4,1%), Волинській (на 3,8%) та Луганській (на 3,6%) областях.

Аналіз стану **підключення домогосподарств до мережі Інтернет** свідчить, що цей показник суттєво варіюється у регіональному розрізі.

Серед міських домогосподарств найбільша кількість із домашнім підключенням до мережі Інтернет у 2017 році спостерігалася у Тернопільській (86,3% загальної кількості таких домогосподарств), Чернівецькій (82,3%), Дніпропетровській (80,8%), Миколаївській (77,6%) областях та м. Києві (78,2%), а найменша – у Донецькій (54,4%), Херсонській (56,7%), Вінницькій (58,9%), Житомирській (59,5%) та Черкаській (62,0%) областях.

Лідируючі позиції щодо підключених до мережі Інтернет домогосподарств, які розташовані у сільській місцевості, у 2017 році зайняли відповідно Закарпатська (68,9%), Рівненська (68,0%), Чернівецька (60,7%), Івано-Франківська (53,5%) та Дніпропетровська (51,8%) області.

Загалом по країні частка міських домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома, у 2017 році зросла до 70,0% (у 2016 році – 65,5%), а сільських домогосподарств – до 38,6% (30,6% у 2016 році).

За підсумками 2018 року, порівняно з попереднім роком, спостерігалось зменшення на 5,7% **обсягу прийнятого в експлуатацію житла** (у 2017 році – збільшення на 10,5%).

Негативна динаміка зменшення обсягу прийнятого в експлуатацію житла мала місце у 13 регіонах, від -0,9% у Миколаївській до -26,3% у Вінницькій області (у 2017 році – у 11 регіонах).

Збільшення обсягу будівництва житла спостерігалось у 12 регіонах, з них найбільше у Херсонській (у 1,6 раза), Чернівецькій (на 53,7%), Харківській (на 52,0%), Волинській (на 20,4%) та Кіровоградській (на 17,9%) областях.

Напряом **«ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ»** включає 6 показників, які комплексно характеризують стан впровадження заходів з енергоефективності, використання відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива.

Впровадження заходів, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергоефективності, є одним з пріоритетних питань для забезпечення енергетичної незалежності та національної безпеки нашої країни протягом останніх чотирьох років.

У 2017 році спостерігалось зменшення загальноукраїнського показника **споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення**, порівняно з попереднім роком, з 1,91 до 1,82 тонни нафтового еквіваленту на одну особу населення.

Зменшення показника споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення відбулось в 9 регіонах: Дніпропетровській, Донецькій, Київській, Одеській, Рівненській, Сумській, Харківській, Херсонській та Черкаській областях.

Найбільші обсяги споживання паливно-енергетичних ресурсів на душу населення у звітному періоді зафіксовано в Дніпропетровській (4,31 тонн нафтового еквіваленту), Запорізькій (3,98), Донецькій (3,28), Івано-Франківській (2,98) та Полтавській (2,17) областях.

У 2018 році у 14 регіонах спостерігалось збільшення **частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії** (до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні за звітний період) до відповідних показників попереднього року, що призвело до зростання загальноукраїнського показника з 19,4 до 22,5%.

За підсумками 2018 року лідерами за зазначеним показником стали Харківська (35,1%), Дніпропетровська (34,3%), Волинська (29,3%), Кіровоградська (27,8%) та Херсонська (26,2%), області.

Найбільше зростання частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2018 році, порівняно з 2017 роком, відбулось у Херсонській (на 7 в. п.), Миколаївській та Хмельницькій (на 5,1 в. п.), Дніпропетровській (на 4,7 в. п.) та Харківській (на 4,2 в. п.) областях.

Суттєве зменшення частки обсягу теплової енергії, виробленої в регіоні з альтернативних видів палива або відновлюваних джерел енергії, до загального обсягу виробленої теплової енергії в регіоні у 2018 році, порівняно з 2017 роком, відбулось у Рівненській (на 6,8 в. п.), Закарпатській (на 5,7 в. п.), Тернопільській (на 4,5 в. п.) та Полтавській (на 3,7 в. п.) областях.

За підсумками 2018 року найбільшу частку сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива в регіонах від загальної потужності котелень регіону зафіксовано у Харківській (25,9%) Тернопільській (25,3%), Волинській (22,0%), Житомирській (21,7%) та Львівській (20,5%) областях, і в середньому по Україні цей показник становив 14,2% (у 2017 році – 11,7%).

Найнижчі значення цього показника спостерігалось у м. Києві (0%), Донецькій (0,6%), Луганській (1,2%), Одеській (2,1%) та Запорізькій (2,8%) областях.

Впровадження енергоефективних заходів, технічна модернізація та переоснащення житлово-комунальної галузі є одним з найголовніших пріоритетів на сьогодні.

За 2018 рік, у порівнянні з попереднім роком, зріс **рівень впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів** (до загальної кількості світлоточок), і складав від 25,0% у Полтавській області до 78,6% у Харківській, та в середньому по країні – 54,1% (проти 41,3% у 2017 році).

За підсумками 2018 року **частка оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії** зросла до 81,5% проти 78,7% у 2017 році.

Найвищий показник щодо оснащення багатоквартирних житлових будинків побудинковими приладами обліку теплової енергії спостерігається у Миколаївській області (97,7%). Також високій рівень оснащення приладами обліку теплової енергії за підсумками звітного періоду зафіксовано у Черкаській (97,6%), Харківській (94,8%), Хмельницькій (93,4%) областях та м. Києві (94,6%), а найнижчий – у Тернопільській (15,3%), Луганській (24,8%), Кіровоградській (56,7%), Донецькій (57,7%) та Волинській (59,2%) областях.

Також протягом останніх років було проведено масштабну інформаційно-роз'яснювальну кампанію з популяризації механізмів компенсації частини кредиту на утеплення житлових будинків.

Метою кампанії було інформування мешканців усіх регіонів України про переваги державної програми, а також можливості запровадження місцевими органами державної влади і місцевого самоврядування компенсації відсотків/суми кредитів населенню на впровадження енергоефективних заходів житлових будинків.

За підсумками 2018 року лідером за показником **«Частка домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності в житловому секторі за рахунок коштів державного бюджету** (у тому числі із співфінансуванням з місцевих бюджетів), відсотків до загальної кількості домогосподарств регіону» є Рівненська область – 3,66%, і в середньому по країні цей показник склав 1,00%. Вище середньоукраїнського рівня показник щодо домогосподарств, які уклали кредитні договори в рамках механізмів підтримки заходів з енергоефективності, крім Рівненської області, мали 9 регіонів, від 1,01% у Полтавській до 1,95% у Запорізькій.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОСВІТИ»** включає 7 показників, які характеризують рівень підключення закладів освіти сільської місцевості до мережі Інтернет, розвиток мережі дошкільних навчальних закладів та закладів позашкільної освіти, забезпеченість підвозу дітей до місць навчання та загальний рівень якості освіти.

Регіони України значно відрізняються один від одного за **часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище.**

У 2017-2018 навчальному році рейтинг регіонів за цим показником очолили Львівська область (33,8%) та м. Київ (31,1%), які значно випереджають за даним показником інші регіони. Найнижчі значення за даним показником у 2017-2018 навчальному році отримали Закарпатська (12,8%) та Чернівецька (13,4%) області.

За часткою випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з **іноземної мови 160 балів і вище**, також лідирують м. Київ (40,8%) та Львівська область (33,3%). Найгірші результати за цим показником мають Луганська (18,3%), Донецька (18,5%) та Херсонська (19,4%) області.

Частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, у відсотках до загальної кількості учнів, які того потребують, на початок 2017/2018 навчального року по Україні становила 97,7%, а на початок 2018/2019 навчального року зросла до 97,8%.

Найвищий показник (100%) щодо забезпеченості підвезення дітей сільської місцевості до місця навчання і додому спостерігався у Житомирській, Київській, Кіровоградській, Одеській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій, Чернівецькій та Чернігівській областях, а найнижчі відповідно у Закарпатській (91,2%), Івано-Франківській (91,3%) та Львівській (91,9%) областях.

Помітний ріст темпів народження, який мав місце протягом 2009-2013 років, зумовив зростання потреби у забезпеченні дошкільною освітою, особливо в урбанізованих містах та на заході країни.

За підсумками 2017 року в 21 регіоні існував дефіцит місць у дошкільних навчальних закладах, і в середньому по країні показник **чисельності дітей у дошкільних навчальних закладах (у розрахунку на 100 місць)** становив 112 осіб (у 2016 році – 113 осіб).

Найбільше перевантаження зафіксовано у Волинській (132 особи), Львівській (130 осіб), Івано-Франківській (129 осіб), Чернівецькій (126 осіб) і Одеській (122 особи) областях.

Найкращий показник забезпеченості дошкільною освітою дітей спостерігався у Донецькій – 94 особи на 100 місць у дошкільних навчальних закладах, Луганській (95), Херсонській та Черкаській (99) областях.

За підсумками 2018 року в країні погіршилася ситуація із забезпеченістю дітей позашкільною освітою.

Станом на 1 січня 2019 року **питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою (до загальної кількості дітей шкільного віку)** зменшилась у порівнянні з показниками 2017 року у 19 регіонах, і в цілому по країні до 67,3% проти 68,0% станом на 01.01.2018.

Найгірші показники забезпеченості дітей позашкільною освітою мали місце у Рівненській та Дніпропетровській областях, де більше половини дітей шкільного віку (46,2% та 46,8% відповідно) не залучено до участі у гуртках, секціях, творчих об'єднаннях учнів тощо.

Напрямок **«ДОСТУПНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я»** включає 5 показників, які характеризують рівень смертності та народжуваності, загальну тривалість життя, доступність амбулаторного обслуговування у закладах охорони здоров'я та стан впровадження заходів по боротьбі із захворюваністю на активний туберкульоз.

У 2018 році **загальний коефіцієнт смертності населення** в цілому по Україні збільшився з 14,5 до 14,8 на 1 тис. осіб наявного населення, порівняно з попереднім роком. Нижчий за загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення мали 9 регіонів, від 11,0 у м. Києві до 14,3 у Тернопільській області.

Інші 14 регіонів мають показники, що перевищують загальноукраїнський коефіцієнт смертності населення країни. Найвищі показники смертності у 2018 році зафіксовано у Чернігівській (19,1 на 1 тис. осіб наявного населення), Полтавській (16,8), Черкаській (16,6), Житомирській (16,5) та Сумській (16,4) областях.

Загальноукраїнський показник **середньої очікуваної тривалості життя при народженні** в Україні у 2017 році становив 71,98 років (2016 рік – 71,68 років).

Вищі за середньоукраїнські показники тривалості життя спостерігаються у м. Києві (74,35 років), Івано-Франківській (73,78), Чернівецькій (73,71) Тернопільській (73,58), Львівській (73,49), Вінницькій (72,70), Сумській (72,30), Черкаській (72,20), Хмельницькій (72,18) та Полтавській (72,07) областях.

У більшості областей сходу та півдня України середня очікувана тривалість життя нижча за загальноукраїнський показник і коливається в межах від 71,88 років у Харківській до 70,40 у Житомирській.

За підсумками 2018 року в цілому по країні мало місце скорочення **кількості живонароджених (на 1 тис. осіб наявного населення)** до 8,7‰ проти 9,4‰ у 2017 році, і така тенденція була характерною для усіх регіонів України.

Найвища кількість живонароджених у 2018 році зафіксована у м. Києві (11,8‰), Рівненській (11,5‰), Закарпатській (11,0‰), Волинській (10,9‰) та Одеській (9,7‰) областях, а найнижча у Сумській (6,5‰), Чернігівській (6,8‰), Черкаській (7,1‰), Полтавській (7,2‰) та Харківській (7,3‰) областях.

У 2017 році загальний показник **планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів на 10 тис. населення** склав 218,6 відвідувань за зміну проти 215,6 відвідувань у 2016 році.

Загалом за 2017 рік 18 регіонів із 23 забезпечили позитивну тенденцію до зростання планової ємності амбулаторно-поліклінічних закладів.

Найвище значення планового показника відвідувань амбулаторно-поліклінічних закладів у 2017 році зафіксовано у Кіровоградській (301,8 тис. відвідувань), Дніпропетровській (292,9), Харківській (287,6), Полтавській (269,1) областях та м. Києві (291,9).

Нижчий, у порівнянні з показниками інших регіонів, рівень потужностей мають заклади Волинської (180,4 тис. відвідувань), Чернівецької (195,9), Івано-Франківської (202,7), Львівської (205,4) та Тернопільської (207,0) областей.

У 2017 році середня **кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом активного туберкульозу** (на 100 тис. населення) в цілому по країні зменшилась з 54,8 до 52,0 осіб.

Найвищі показники захворюваності на всі форми активного туберкульозу зареєстровано у південно-східних регіонах країни, де зокрема розташовані потужні ПТЗ пенітенціарної системи: Одеська область – 107,9 осіб на 100 тис. населення, Херсонська – 73,3 осіб, Кіровоградська – 70,6 осіб, Київська – 66,7 осіб та Дніпропетровська – 64,5 осіб.

У 2 регіонах країни спостерігається зростання вищезазначеного показника в порівнянні з 2016 роком: в Кіровоградській – на 3,3 в. п. та Чернівецькій – на 1,9 в. п. областях.

Напрямок **«СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА БЕЗПЕКА»** включає 3 показники, які характеризують рівень забезпеченості соціальними послугами найбільш вразливих верств населення, впровадження заходів щодо запобігання сирітству та забезпечення безпеки життя.

Впродовж останніх років здійснюється реформування системи надання соціальних послуг, що має на меті підвищення ефективності та результативності таких послуг через впровадження сучасних підходів до управління, таких як орієнтація на раннє виявлення та превентивні заходи, фінансування послуги, а не закладу, впровадження стандартів та оцінки якості послуг, диверсифікація надавачів соціальних послуг через впровадження соціального замовлення, розвиток персоналу, тощо.

Станом на 1 січня 2019 року **рівень охоплення соціальними послугами осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, територіальними центрами соціального обслуговування**, у порівнянні з показниками станом на 01.01.2018, зріс у 16 регіонах, і в цілому по країні до 96,3% (у 2017 році – 94,6%).

Найвищий рівень цього показника у звітному році зафіксовано у Полтавській, Сумській і Харківській (100%), Дніпропетровській, Житомирській та Кіровоградській (99,9%) областях.

Зниження рівня охоплення соціальними послугами мало місце у 5 регіонах, у тому числі найбільше у Львівській області – до 83,0% (проти 94,2% у 2017 році), і цей показник є найнижчим серед інших регіонів.

Створення умов для реалізації права кожної дитини на виховання в сім'ї, зростання в безпечному сімейному оточенні, організація належної роботи органів опіки та піклування з профілактики сирітства, виявлення й усунення причин, що його зумовлюють, є пріоритетами в рамках реалізації стратегічних довгострокових документів з профілактики соціального сирітства, зокрема Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року.

Питома вага дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які виховуються у сімейних формах виховання, у загальній кількості дітей даної категорії збільшилась, за підсумками звітного року на 0,4 в. п. (до 91,7%), у порівнянні з показником 2017 року (91,3%).

Найкращі показники щодо виховання дітей-сиріт у сімейних формах виховання мають Харківська (99,5%), Рівненська (98,0%), Вінницька (97,3%), Херсонська (96,6%) та Чернівецька (96,0%) області.

Найнижчі показники у 2018 році зафіксовано у Донецькій (83,9%), Луганській (85,5%), Закарпатській (85,8%), Одеській (86,5%) та Миколаївській (86,8%) областях.

За підсумками звітного року **кількість кримінальних правопорушень, вчинених проти життя та здоров'я особи** (у розрахунку на 10 тис. осіб населення) становила 9 од. (у 2017 році – також 9 од.), і у регіональному розрізі коливалася в межах від 7 од. у Волинській та Івано-Франківській областях до 18 од. у Чернігівській.

Позитивна динаміка щодо зниження кількості кримінальних правопорушень, у порівнянні з показниками 2017 року, мала місце у 5 регіонах (Київській, Рівненській, Сумській, Черкаській областях та м. Києві), в той час як у 11 регіонах спостерігалось незначне збільшення кількості правопорушень.

Напрямок **«РАЦІОНАЛЬНЕ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ЯКІСТЬ ДОВКІЛЛЯ»** включає 5 показників, які характеризують ситуацію в сфері екології та ефективність здійснення природоохоронних заходів.

Стан атмосферного повітря в Україні зазначається як незадовільний, а у деяких регіонах (наприклад, Маріуполь, Кривий Ріг, Запоріжжя та ін.) – вкрай загрозливий. Основними забруднювачами повітря в Україні є підприємства чорної металургії, енергетики, вугільної промисловості, хімічної та нафтохімічної промисловості. Однак, значний вплив на це мають також викиди з ТЕЦ та автомобілі, кількість яких щороку зростає.

В 2017 році **викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел** складали 0,86 тис. т на 1 млрд. гривень валового регіонального продукту, що на 0,43 тис. т менше, ніж у попередньому році (1,29 тис. т).

Найбільші викиди від стаціонарних джерел у 2017 році спостерігались у Донецькій (4,71 тис. т), Івано-Франківській (3,10), Луганській (2,48), та Дніпропетровській (2,09) областях. Найменші викиди забруднюючих речовин зафіксовано у м. Києві, Закарпатській, Волинській, Чернівецькій, Житомирській, Одеській та Рівненській областях – менше 0,2 тис. т.

Порівняно з попереднім роком, у 2018 році збільшення **викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення у розрахунку на одиницю населення** відмічалось у 11 регіонах, найбільше у Київській (на 67,0%), Херсонській (на 30,3%), Одеській (на 26,6%), Житомирській (на 26,5%) та Закарпатській (на 24,1%) областях.

Основними причинами зростання в цих регіонах обсягів викидів від стаціонарних джерел є повільне впровадження пилогазоочисного обладнання на підприємствах енергетики, невиконання у встановлені терміни заходів щодо зниження обсягів викидів до нормативного рівня; низькі темпи впровадження сучасних технологій очищення викидів; відсутність ефективного очищення викидів підприємств від газоподібних домішок тощо.

В той же час у звітному році 13 регіонами було зменшено викиди забруднюючих речовин, найбільше – Луганською (на 37,3%), Вінницькою (на 36,9%), Чернівецькою (на 16,3%) областями та м. Києвом (на 36,0%), що призвело до загального зменшення викидів в цілому по Україні на 2,5%.

Проблема утворення відходів набула в наш час глобального характеру і стала невідкладним питанням державної політики. Зростаюча кількість відходів і підвищення пов'язаної з ними небезпеки негативно впливає на стан навколишнього природного середовища, особливо на місцевому рівні. Домінуючим способом управління з відходами у 2017 році, як і у попередні роки, залишалося їх видалення.

Середня частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії) у загальному обсязі утворених відходів в Україні в 2017 році складала 46,4%, що на 6,8 в. п. менше, ніж у 2016 році.

Найбільша частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених, у загальному обсязі утворених відходів, спостерігалась у Закарпатській (95,5%), Кіровоградській (95,3%), Київській (89,7%), Луганській (88,3%) та Миколаївській (85,1%) областях. Регіонами з найменшою часткою таких відходів є Полтавська (1,2%), Тернопільська (1,5%) та Вінницька (6,6%) області.

Враховуючи глобальний характер проблеми, необхідно сформувати соціально адекватну систему поводження з відходами та розробити сучасну стратегію поводження з ними.

У 2018 році **частка населених пунктів, у яких впроваджено роздільне збирання ТПВ** (у загальній кількості населених пунктів регіону) зросла у 22 регіонах, найбільше у Тернопільській (на 8,6 в. п.), Івано-Франківській (на 3,9 в. п.), Рівненській (на 3,2 в. п.), Чернівецькій (на 3,1 в. п.) та Вінницькій (на 2,8 в. п.) областях та в цілому по Україні з 2,9% до 4,1%.

Лідерами серед регіонів за цим показником є Закарпатська (29,6%), Тернопільська (14,7%) та Івано-Франківська (12,6%) області.

III. Висновки та пропозиції

З метою створення умов для подальшого динамічного, збалансованого розвитку регіонів України пропонується:

Рекомендувати обласним та Київській міській державній адміністраціям:

1. Забезпечити розгляд результатів оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, на засіданнях колегій обласних та Київської міської держадміністрацій, та за результатами розгляду

підготувати пропозиції щодо шляхів вирішення проблемних питань, що гальмують розвиток регіонів.

2. Підготувати пропозиції для розгляду відповідними місцевими радами щодо актуалізації (у разі необхідності) завдань та заходів регіональних стратегій розвитку та планів їх реалізації з урахуванням останніх тенденцій соціально-економічного розвитку регіонів та очікуваного впливу зовнішніх чинників.

3. Забезпечувати під час проведення конкурсних відборів інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та розподілу субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій, розгляд таких проектів, що розроблені на основі плану заходів з реалізації відповідної регіональної стратегії розвитку та спрямовані на розвиток регіону, зокрема, на покращення ситуації за тими напрямками, де регіон зайняв відповідно останні місця за результатами рейтингової оцінки.

4. Вжити заходів щодо збільшення фінансування та ефективного використання коштів на підтримку розвитку галузей сільського господарства, зокрема тваринництва, за рахунок коштів місцевих бюджетів.

5. Сприяти:

розвитку підприємств агропромислового комплексу, зокрема створенню сільськогосподарських обслуговуючих молочарських кооперативів, а також розвитку інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції;

організації роботи з реалізації інвестиційних проектів у галузях тваринництва, рослинництва, харчової і переробної промисловості та модернізації і оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств;

створенню умов для розвитку скотарства в господарствах населення шляхом утворення сімейних ферм та об'єднання селян в сільськогосподарські кооперативи;

розвитку підприємництва в сільській місцевості і співпраці з об'єднаними територіальними громадами та сільськими громадами.

6. З метою забезпечення підвищення рівня фінансової забезпеченості місцевих бюджетів, їх збалансованості та своєчасного фінансування запланованих видатків, насамперед, за захищеними видатками бюджету:

оптимізувати структуру штатної чисельності працівників у межах затверджених асигнувань на оплату праці, не допускати збільшення такої чисельності, крім випадків, пов'язаних з утворенням (реорганізацією) навчальних закладів, фінансування яких здійснюється за рахунок освітньої субвенції, та збільшенням кількості одержувачів відповідних послуг для задоволення суспільних потреб;

забезпечити проведення своєчасної та у повному обсязі оплати праці працівників бюджетних установ і розрахунків за енергоносії та комунальні послуги, які споживаються бюджетними установами, не допускаючи будь-якої заборгованості з таких виплат;

керівникам бюджетних установ утримувати чисельність працівників та здійснювати фактичні видатки на заробітну плату, включаючи видатки на премії та інші види винагород, матеріальну допомогу, лише в межах фонду заробітної плати;

забезпечити першочергове спрямування вільних залишків бюджетних коштів відповідних місцевих бюджетів на поліпшення харчування в комунальних навчальних закладах та закладах охорони здоров'я, а також придбання медикаментів комунальними закладами охорони здоров'я тощо;

забезпечити неухильне дотримання норм Бюджетного кодексу України щодо проведення в першочерговому порядку розрахунків за захищеними видатками;

здійснити інвентаризацію затверджених місцевими радами регіональних/місцевих програм та за результатами аналізу ефективності їх виконання підготувати у встановленому порядку пропозиції щодо скасування програм, бюджетне фінансування яких є недоцільним та не відноситься до повноважень місцевих рад;

активізувати претензійно-позовну роботу з ліквідації заборгованості зі сплати податків та зборів та роботу з платниками податків із виявлення та ліквідації шляхів мінімізації податкових зобов'язань, викриття схем ухилення від сплати платежів до бюджету тощо.

7. Для вирішення питань, пов'язаних із подальшим зростанням зайнятості населення віком 15-70 років:

створювати умови для сприятливого економічного середовища розвитку підприємництва та, відповідно, створення робочих місць з гідною заробітною платою;

вживати заходів щодо зменшення відтоку трудових мігрантів за кордон;

здійснити оцінку стану виконання заходів регіональних програм зайнятості.

8. З метою зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів сприяти: удосконаленню існуючих технологічних процесів на виробництві і оптимізації режимів, автоматизації і впровадженню систем управління;

розробленню нових енергозберігаючих і безвідходних технологій, обладнання і апаратів;

розширенню використання вторинних енергетичних ресурсів, насамперед, теплових;

запровадженню автоматизованих систем контролю та обліку споживання паливно-енергетичних ресурсів, сертифікованих систем енергоменеджменту.

9. Для підвищення рівня впровадження енергозберігаючих джерел світла у зовнішньому освітленні населених пунктів сприяти:

розробці і затвердженню (у разі відсутності) Правил благоустрою населених пунктів;

поширенню міжмуніципального співробітництва у сфері зовнішнього освітлення населених пунктів;

створенню умов для залучення інвестицій, дешевих міжнародних кредитів та/або грантів на розвиток інфраструктури, впровадженню сучасних методів і технологій у сфері зовнішнього освітлення;

проведенню інформаційної компанії щодо зменшення обсягів споживання електроенергії.

Міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади

1. Проаналізувати результати оцінки соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік, які розміщені на веб-сайті Мінрегіону, та забезпечити проведення аналізу негативних тенденцій розвитку відповідної сфери й прийняття оперативних управлінських рішень щодо вирішення проблемних питань.

2. Забезпечити ефективну співпрацю центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з подолання негативних тенденцій та вирішення найбільш гострих соціально-економічних проблем, зокрема шляхом:

проведення спільних засідань колегій, координаційних нарад (семінарів) з питань соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації в Україні;

започаткування виїзних днів-приймалень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в регіонах з відвідування окремих районів та міст, розглядом заяв та скарг, прийомом громадян;

залучення представників місцевих органів виконавчої влади до складу робочих груп при опрацюванні проектів загальнодержавних нормативно-правових актів з питань регіонального розвитку та місцевого самоврядування;

започаткування спільних рубрик на своїх офіційних веб-сайтах для розміщення аналітичних оглядів спільної діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади з метою виявлення позитивного досвіду та його впровадження.

3. Вжити невідкладних заходів щодо забезпечення стабільної роботи підприємств, які мають стратегічне значення для розвитку регіональних економік, зокрема тих, що допустили спад обсягів виробництва продукції або працюють збитково, мають значний обсяг заборгованості з виплати заробітної плати та податковий борг.
